

BEZPŁATNY MIESIĘCZNIK

SILESIA

ISSN 2299-2790

TRAM

NEWS

Nakład: 10 000 egz.

Nr 1/58, styczeń 2016

INWESTYCJE

Tramwaje jadą dalej

>>> str. 4-5

PRZYSTANEK HISTORIA

Centralna dzielnica Sosnowca

>>> str. 6-7

SAMORZĄD

Będzin – miasto z potencjałem!

>>> str. 8-9

Tramwaje specjalne dobrze się spisały

>>> str. 10

Jedźmy razem

Tramwaje Śląskie S.A. zakończyły realizację zadań inwestycyjnych projektu pn. „Modernizacja infrastruktury tramwajowej i trolejbusowej w Aglomeracji Górnośląskiej wraz z infrastrukturą towarzyszącą”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności. Było to przedsięwzięcie długotrwałe i obejmujące szeroki zakres robót. W ramach podprojektu tramwajowego (inwestycje w ramach podprojektu drugiego, dotyczącego infrastruktury trolejbusowej realizowane były na terenie Tychów) zmodernizowane zostały torowiska tramwajowe na trasach miast Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej, rozbudowana została infrastruktura torowa i sieciowa, zmodernizowane układy sterowania ruchem, a w zajezdni w Katowicach-Zawodzu powstała nowa myjnia dla tramwajów. Środki finansowe, którymi dysponowały Tramwaje Śląskie, przeznaczone zostały także na modernizację wagonów tramwajowych typu 105N oraz zakup zupełnie nowych niskopodłogowych tramwajów, także dwukierunkowych. Zakończenie projektu powoduje zmiany na łamach naszego pisma „Silesia Tram News” - wyczerpał się bowiem temat raportów z budowy. Miejsce to zajmą nowe tematy – będą publikowane rozmowy z ekspertami z zakresu komunikacji tramwajowej i transportu publicznego oraz rozmowy z prezydentami miast naszego regionu, na terenie których obecne są Tramwaje Śląskie. Władze miast ze swojej perspektywy zapewne opowiedzą również o znaczeniu i perspektywach dla komunikacji tramwajowej.

Początek roku, od wielu już lat, wiąże się w Polsce z finałami „Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy”. Tramwaje Śląskie i tym razem wzięły udział w tym bardzo ważnym ogólnopolskim przedsięwzięciu charytatywnym. Wsparliśmy także organizatorów Mistrzostw Europy w piłce ręcznej, uruchamiając bezpłatny tramwaj, dowożący kibiców na mecze w katowickim „Spodku”.

Dużym przedsięwzięciem, w którym także mieliśmy swój udział, była Noc Sylwestrowa z Polsatem w Katowicach, a właściwie czas przed i po imprezie. Po zabawie już jednak nie pozostało ani śladu, a my Tramwajarze skupiamy się na pracy, w tym na niezwykle ważnym i istotnym dla aglomeracyjnej komunikacji publicznej zadaniu, jakim jest przygotowanie nowego projektu inwestycyjnego i uzyskanie dla niego dofinansowania unijnego. To zadanie numer 1 w 2016 roku.

Tadeusz Freisler
Prezes Zarządu Tramwaje Śląskie S.A.

Katowicki Karnawał Komedii

- Stali bywalcy wiedzą, czego się po KKK spodziewać. Innym mówcie, że będzie nudno i mało zabawnie, a na dodatek trzeba jeszcze walczyć o bilety – tak dowcipnie i przewrotnie Mirosław Neinert, dyrektor festiwalu Katowicki Karnawał Komedii zaprasza na jego dziewiątą edycję, która trwać będzie od 29 stycznia do 9 lutego br. w Katowicach.

Organizatorzy: Przyjaciele: Patroni medialni:

Spektakle można będzie oglądać w Teatrze Śląskim, Teatrze Korez i Pałacu Młodzieży. Widzowie wskażą spektakl, który wyróżniony zostanie Nagrodą Publiczności. A mają z czego wybierać – można będzie zobaczyć realizacje Teatru im. W. Horzycy z Torunia, Teatru Powszechnego z Łodzi, teatrów Kwadrat, Och-Teatr; Studio, Kamienica oraz Teatru Współczesnego z Warszawy, Teatru Łaźnia Nowa i Teatru Ludowego z Krakowa a także gospodarzy - Teatru Śląskiego i Teatru Korez. W programie zaplanowano także recital Karoliny Warchoł i Adriana Wiśniewskiego. Festiwalowi towarzyszyć będą wystawy rysunków Marka Raczkowskiego i memów Marty Frej. Jak najlepiej dojechać na Katowicki Karnawał Komedii? Oczywiście tramwajem! Chcąc dostać się do Teatru Korez należy dojechać do placu Miarki, gdzie zatrzymują się tramwaje linii nr 6, 14, 16 i 19 a następnie przejść około 500 metrów do Centrum Kultury Katowice. Z przystanków tramwajowych przy katowickim Rynku do Te-

atru Śląskiego jest jeszcze bliżej, bo zaledwie kilkadziesiąt metrów. Na Rynku zatrzymują się wszystkie linie tramwajowe kursujące przez centrum Katowic. Dojazd tramwajem do obu teatrów jest bardzo wygodny. Dzięki realizowanemu w ostatnich latach, a zakończonemu już projektowi inwestycyjnemu, torowiska w centrum Katowic są gruntownie zmodernizowane. Do obu teatrów dojechać można nowymi i zmodernizowanymi tramwajami, a wszystko to powoduje, że podróż jest wygodna i bezproblemowa. Efektem realizacji całego projektu modernizacji infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej są 63 km zmodernizowanych torowisk, 42 nowe niskopodłogowe tramwaje oraz 75 zmodernizowanych wagonów. Do korzystania z nich na co dzień, nie tylko w trakcie Katowickiego Karnawału Komedii zachęcają Tramwaje Śląskie S.A. i wybrana przez Państwa w plebiscycie Motornicza Roku 2015 Anna Popiołczak, która jest twarzą tegorocznego Karnawału.

SILESIA
TRAMNEWS

Wydawca:
Agencja Mediów Lokalnych mediaL
41-500 Chorzów, ul. Katowicka 105/2, tel. 32 2413 374

Redaktor naczelny: Waldemar Kosior
Redaktor wydania: Andrzej Zowada

Druk:
POLSKA PRESS Sp. z o.o.

Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada

Tramwaje wsparły Wielką Orkiestrę

W trakcie 24 finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy udało się zebrać ponad 44 mln zł. To suma kwot zadeklarowanych, z których większość znajduje się już na koncie Fundacji. Ostateczny wynik finansowy finału, który trwał 10 stycznia br. poznamy tradycyjnie 8 marca. Wojewódzki finał WOŚP odbył się w tym roku w Sosnowcu. W województwie śląskim zebrano ponad 5,3 mln zł.

W tym roku Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy grała pod hasłem „Mierzmy wysoko”. Po raz kolejny zbierano środki na rzecz pediatrii i geriatrici. Zdecydowano o doposażeniu pediatrycznych oddziałów podstawowych (pozwoli to na zakup sprzętu dla większej ilości, także małych, szpitali) oraz kontynuowaniu programu dla zapewnienia godnej opieki medycznej seniorów. Cele zbiórki były efektem konsultacji ze środowiskami medycznymi i prośbami spływającymi od polskich szpitali do Fundacji WOŚP.

W styczniową niedzielę na ulice polskich miast oraz w kilkudziesięciu miejscach na całym świecie wyszło 120 tysięcy wolontariuszy. Po raz kolejny kwestowali oni także w środkach komunikacji publicznej. Do akcji – jak zwykle – włączyły się Tramwaje Śląskie. – Podobnie jak przed rokiem, we współpracy z Klubem Miłośników Transportu Miejskiego w Chorzowie Batorym i KZK GOP spółka Tramwaje Śląskie uruchomiła też dwa tramwaje specjalne, w których przez cały czas obecni byli wolontariusze WOŚP – mówi rzecznik Tramwajów Śląskich S.A. Andrzej Zowada. Kwestę w tramwajach specjalnych prowadzili harcerze z Hufców ZHP w Bytomiu i Katowicach.

Tegoroczny wojewódzki finał WOŚP odbył się w Sosnowcu. Przygotowano wiele atrakcji, nie zabrakło gwiazd estrady. Wieczorem na scenie zagrał zespół Dżem, który rozgrzał publiczność na Górcie Środulskiej. O godz. 20 wszyscy uczestnicy puścili Świąteczną do Nieba.

Przez 23 lata działalności Fundacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy zakupiła sprzęt medyczny wydając blisko 650 mln zł zebranych w corocznych Finałach. Przed rokiem Finał WOŚP przyniósł ponad 53 mln zł na zakup specjalistycznego sprzętu dla dziecięcej pediatrii i zapewnienia godnej opieki medycznej seniorom. Aktualna wysokość kwoty zadeklarowanej wskazuje, że tegoroczny Finał zakończy się ostatecznie lepszym wynikiem.

Fot. Mateusz Wiczernek

Wojewódzki finał WOŚP odbył się na Górcie Środulskiej w Sosnowcu.

Fot. UM Sosnowiec

OGŁOSZENIE

ROSTEK Patrycja Kinga

Przeznacz 1% podatku

W formularzu PIT wpisz numer:
KRS 0000037904

W rubryce „Informacje uzupełniające - cel szczegółowy 1%” podaj:
11955 Rostek Patrycja Kinga

Dla szybszej weryfikacji i księgowania wpłat bardzo prosimy nie wpisywać zdrobnień ani słów odmienionych przez przypadki jak również słów: dla, na, leczenie, rehabilitacja, itp
Szanowni Darczyńcy, prosimy o zaznaczenie w zeznaniu podatkowym pola „Wyrażam zgodę”.

Dane podopiecznego:

Nr subkonta: 11955
Województwo: śląskie
Data urodzenia: 2003-08-20
Schorzenie: przepuklina oponowa-rdzeniowa, wodogłowienie, padaczka

Przeznacz darowiznę

Wpłaty prosimy kierować na konto: Fundacja Dzieciom "Zdążyć z Pomocą"
Bank BPH S.A. 15 1060 0076 0000 3310 0018 2615

Tytułem: 11955 Rostek Patrycja Kinga darowizna na pomoc i ochronę zdrowia

Fot. UM Sosnowiec

OGŁOSZENIE

Tramwaje jadą dalej

Jakie efekty przyniosła największa od lat modernizacja sieci tramwajowej oraz dlaczego tramwaje są tak potrzebne w miastach opowiadają przedstawiciele spółki Tramwaje Śląskie.

Dominika Wojniak: Dlaczego warto inwestować w tramwaje?

Tadeusz Freisler, prezes Zarządu Tramwajów Śląskich S.A.: W miastach tramwaj jest aktualnie najlepszą alternatywą dla transportu samochodowego. Bardzo szybko rozładuje potoki pasażerów, co oznacza, że szybko przewozi dużą liczbę osób. Tramwaj jest bardzo bezpiecznym środkiem transportu o czym wciąż mało się mówi. Tak jak w komunikacji generalnie za najbezpieczniejszy środek transportu uważa się samolot, tak w komunikacji miejskiej takim środkiem transportu jest właśnie tramwaj. Nasze tramwaje w dużej części są monitorowane, co podnosi poziom bezpieczeństwa pasażerów. Dochodzi jeszcze jedna rzecz – tramwaj jest stosunkowo punktualnym środkiem komunikacji. Z roku na rok ta punktualność wzrasta.

Chorzów, centrum przesiadkowe.

Bolesław Knapik, dyrektor inwestycji i infrastruktury Tramwajów Śląskich S.A.: Warto wspomnieć jeszcze o samej obsłudze tramwajów. Analizujemy zgłoszenia skarg pasażerów na motorniczych. Jeszcze kilka lat temu to był spory problem. Dziś takich zgłoszeń wpływa znacznie mniej. Świadczy to o tym, że motorniczowie lepiej wykonują swoją pracę. A bez dobrej obsługi, pomimo najlepszych inwestycji, nie ma dobrej komunikacji.

ulicach dziwi coraz mniej. Tramwaje są również dużo bardziej ciche i emitują mniej wibracji.

– Czy inwestycje w komunikację tramwajową są konkurencją dla komunikacji autobusowej?

TF: Odpowiem krótko. Tramwaje Śląskie nie rywalizowały z autobusami i nie mają takiego zamiaru. Te dwa rodzaje transportu zbiorowego są elementem tego samego systemu. Nie powinny konkurować, tylko integrować się. Tylko integracja różnych środków transportu zbiorowego przyniesie poprawę funkcjonowania miast.

– Dobiega końca projekt modernizacji infrastruktury tramwajowej i trolejbusowej w Aglomeracji Górnośląskiej. Największy sukces tego projektu?

BK: Myślę o dwóch inwestycjach. Pierwsza z nich to odbudowa linii nr 7 łączącej Łagiewniki Targowisko z Bytomiem Zamłyniem, która przez kilka lat była na tym odcinku nieczynna. Dzięki tej inwestycji powstał alternatywny wobec linii 6 i 19 ciąg między Katowicami a Bytomiem. Drugą kluczową inwestycją jest modernizacja z budową drugiego toru linii 15 łączącej Katowice z Sosnowcem, dzięki której skrócił się czas przejazdu między tymi miastami.

– Kto skorzysta dzięki modernizacji?

BK: Przede wszystkim pasażer. Nie tylko zyskał poprawę komfortu w podróży, ale otrzymał alternatywne rozwiązania w ramach transportu publicznego. Na wybranych odcinkach skrócił się czas przejazdu. Ale poza pasażerami, korzyści płyną dla mieszkańców nieruchomości zlokalizowanych wzdłuż torów. Nowoczesne torowiska to ograniczenie hałasu i drgań. Zyskują też kierowcy samochodów. Dzięki takim projek-

Sosnowiec, ul. Piłsudskiego.

tom zmienia się również postrzeganie komunikacji zbiorowej. Jej wizerunek się poprawia.

– Zyskuje także miasto. Przy okazji modernizacji rewitalizowane są obszary przyległe do torowisk. Remonty sieci tramwajowej wpływają bezpośrednio na poprawę większego obszaru. Samorządy chętnie współdziałają w tym zakresie?

BK: Zgadza się. Inwestycje w dużej mierze prowadzone były kompleksowo. Współpracowaliśmy z samorządami, które prowadziły remonty infrastruktury miejskiej – wymieniane były wodociągi, kładzione nowe nawierzchnie ulic i chodników. Powstawały nowe przystanki. Dzięki takiemu podejściu, efekty prac są znacznie większe.

Katowice Szopienice.

– Pozostaje jeszcze wątek ekologiczny.

TF: Tramwaje nie emitują spalin. To ich ogromny atut. Smog nie jest już tylko straszakiem, ale faktem. Proszę spojrzeć na Kraków. Są dni, gdy smog dusi miasto. Widok ludzi w maskach na

TF: Mówiąc o prowadzonych pracach, warto podkreślić dużą wyrozumiałość społeczną z jaką się spotkaliśmy. Cierpliwość, którą wykazali pasażerowie i mieszkańcy, utwierdziła nas w przekonaniu, że wychodzimy naprzeciw ich oczekiwaniom. Bez takiego wsparcia tych efektów by nie było. Co ciekawe, jest spora grupa ludzi, która widząc efekty jakie niosą inwestycje, chce byśmy jak najszybciej rozpoczęli prace w ich otoczeniu. Taki sygnał ze strony społeczeństwa świadczy o jednym – że wszyscy coraz bardziej zdajemy sobie sprawę, że rozwój transportu miejskiego jest konieczny.

– Jakie argumenty przekonały samorządy do inwestycji w modernizację sieci tramwajowych?

TF: Gdy w 2008 roku samorządy przejęły firmę działającą wcześniej jako spółka skarbu państwa, pojawiło się zrozumienie, że rozwój komunikacji miejskiej jest obowiązkiem samorządów. Jednocześnie stało się jasne, że indywidualna komunikacja nie rozwiąże komunikacyjnych problemów Aglomeracji. Trzeba inwestować w transport publiczny. A skoro Aglomeracja dysponuje dość rozległą siecią tramwajową, to inwestycja w jej modernizację i rozwój stała się niejako naturalną drogą.

– Czy tam gdzie jest dobra komunikacja miejska ludzie chcą się osiedlać?

TF: Dokładnie tak jest. Sprawny system komunikacji publicznej jest znaczącym czynnikiem przy wyborze miejsca zamieszkania. Miasta, które dostrzegają tę zależność, zyskują mieszkańców.

– W ramach projektu powstało centrum przesiadkowe Chorzów Rynek. Takie rozwiązania zyskują coraz większą popularność. Dlaczego?

BK: Odpowiedź jest prosta – poszerzają ofertę transportową dla pasażerów. W jednym miejscu zintegrowane są różne rodzaje komunikacji – tramwajowa, autobusowa oraz kolejowa, a w wielkich metropoliach także lotnicza. Są też miejsca dla rowerzystów. W przypadku zakłóceń czy awarii istnieje możliwość skorzystania z alternatywnego środka komunikacji. Skracają się czasy przesiadek, gdyż wszystkie przystanki znajdują się w jednym miejscu. Dochodzą ułatwienia w postaci dynamicznej informacji pasażerskiej, parkingów, punktów usługowo-gastronomicznych. Ta multifunkcyjność centrów przesiadkowych jest wciąż melodią przyszłości, ale w taką stronę powinien zmierzać system komunikacji miejskiej.

– Realizacja projektu była możliwa dzięki wsparciu Unii Europejskiej. Dofinansowanie projektu wyniosło aż 80%. W jaki sposób uzyskano tak duże środki zewnętrzne i co to oznacza dla samorządów?

BK: Wpłynęło na to kilka czynników. Przede wszystkim nadwyżka z projektów unijnych realizowanych poniżej kosztów zakładanych. Te podmioty, które sprawnie realizowały swoje projekty otrzymywały zwiększone dofinansowanie. Tak było w naszym przypadku.

TF: Samorządy miast naszej Aglomeracji bardzo zaangażowały się w walkę o dofinansowanie inwestycji z funduszy europejskich. Pozyskanie tak dużego wsparcia oznacza zdecydowane od-

ciążenie ich budżetów. Tym samym miasta zyskują możliwość realizacji kolejnych inwestycji w obszarze komunikacji miejskiej.

– Komisja Europejska ustawiła na najbliższe lata komunikację miejską jako priorytet. Czy to wpływa znacząco na dalsze inwestycje?

BK: Z prostej obserwacji tego, co dzieje się w miastach wypływa jeden wniosek. Nasylenie ulic samochodami osiągnęło taki poziom, że jedynym rozwiązaniem narastającego problemu jest rozwój komunikacji zbiorowej. Innej drogi nie ma. Ostatnie lata pokazały, że rozbudowa ulic nie rozwiązała problemu. Do tego samego wniosku doszła Komisja Europejska. Plany rozwoju transportu publicznego dotyczą w szczególności transportu szynowego, jako bardziej ekologicznego.

– Z początkiem roku weszła w życie ustawa o związkach metropolitalnych. Czy będzie skutecznie wspierać rozwój komunikacji miejskiej w Aglomeracji Górnośląskiej?

TF: Oczekiwania wobec metropolii są duże. Po pierwsze liczymy, że pojawi się jeden ośrodek, który będzie w stanie kreować i realizować jednolitą politykę rozwoju komunikacji miejskiej w Aglomeracji. Po drugie liczymy, że pojawią

się dodatkowe środki przeznaczone właśnie na komunikację publiczną. Wreszcie po trzecie, liczymy, że dzięki powołaniu metropolii łatwiej będzie utworzyć jeden spójny system organizacji i zarządzania ruchem drogowym.

– Czego potrzeba komunikacji miejskiej, by spełniała potrzeby metropolii?

BK: Na pewno jednolitej polityki transportowej dla całej Aglomeracji Górnośląskiej. Pewnej wizji, ale nie na najbliższe kilka lat, ale sięgającej znacznie dalej. A po drugie, jednego prężnego ośrodka, który będzie tą komunikacją zarządzał.

– Na zakończenie uwolnijmy wyobraźnię. Jak powinien wyglądać transport publiczny w wersji premium?

TF: Powtórzę słowa, które już padły w tej rozmowie. Transport publiczny premium to transport zintegrowany, punktualny, oparty o jeden wspólny bilet. Otwarty na każdego pasażera – w tym seniora, niepełnosprawnego, obcokrajowca. Pasażer czuje się w nim bezpiecznie i komfortowo. A przy tym wszystkim transport publiczny premium nie może być drogi. Brzmi jak bajka? Robimy wszystko, by stała się rzeczywistością.

Nowe niespokopodłogowe tramwaje w Sosnowcu na ul. Sobieskiego.

Świętochłowice, ul. Bytomska.

Centralna dzielnica Sosnowca

Sosnowiec w 1902 r. otrzymał prawa miejskie. Istniejące dotychczas samodzielnie wsie, osady i kolonie, takie jak Sosnowice, Sosnowiec, Pogoń, Kuźnica, Ostra Górka, czy Sielec, który dziś interesuje nas szczególnie, połączono w jeden organizm. W roku 1915 do struktur miasta dołączono jeszcze m.in. Milowice, Śródulę, Modrzejów i Zagórze. Do Sieleca dojedziemy z Śródmieścia Sosnowca tramwajami linii 15, 21, 24 oraz 27. Wyśiadamy na przystanku Sielec Park lub Sielec Kąpielisko.

Pierwsza wzmianka o Sielecu pochodzi z dokumentu sprzedaży dóbr sieleckich datowanego na 1361 r., który stwierdza, że dotychczasowy właściciel Abraham z Goszyc odstepuje Sielec Ottonowi z Pilicy. Niebawem Sielec przechodzi w inne ręce, a jego właścicielami byli m.in. Piotr Szafraniec (1379), Wiesław i Piotr herbu Poraj z Mysłowic (1386), Walenty Minor (1440), a pod koniec XVI wieku rodzina Przybysławskich, która w 1620 r. buduje zamek w kształcie znanym do dziś.

Później Sielec jest w rękach Modrzewskich, Tęgoborskich, Żulińskich, Stojewskich, a także generała Schimmelpfeniga von der Oye, Ludwika Anhalta Coethen von Pless (z Pszczyny), hrabiego Stolberga zu Wernigerode. Ostatni właściciele Sieleca - rodzina Renard - przyczynili się do jego

Na trasach linii Tramwajów Śląskich S.A. nie brakuje atrakcji – ciekawych miejsc i pamiątek historycznych, zabytkowych obiektów architektury miejskiej, przemysłowej czy sakralnej, a także pomników upamiętniających osoby i wydarzenia, które w sposób szczególnie zapisały się w dziejach naszego regionu. Przedstawiamy je w tym cyklu.

przemysłowego rozwoju poprzez założenie kopalni „Fanny” (od 1883 r. Renard), a później huty „Katarzyna”.

Nasz spacer rozpoczynamy od przystanku przy kąpielisku, skąd przejściem podziemnym udajemy się do pierwszego zabytkowego obiektu. Jest nim kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Ten neogotycki jednonawowy obiekt na planie krzyża łacińskiego wzniesiono z czerwonej cegły w latach 1905 – 1952, z kilkoma przerwami w budowie. Podczas budowy świątyni kult religijny sprawowany był w kaplicy mieszczącej się w zaadaptowanych pomieszczeniach kopalni „Renard”. Pierwotny projekt kościoła wykonał w 1903 r. architekt Stefan Szyller, jednakże ze względu na wysokie koszty realizacji oraz trudności związane z umiejscowieniem budowy nieopodal Czarnej Przemszy i komplikacje geologiczne w związku z występowaniem tzw. kurzawki, został on zastąpiony nowym projektem wykonanym

w 1935 r. przez architekta Wiesława Kononowicza. Aby wzmocnić teren i zniwelować zapadanie się budowli zastosowano znaną od wieków metodę wykładania miejsca pod fundamentami skórą ze słoniny i kurzymi jajami.

Jeszcze przed wybuchem II wojny światowej wykonano w połowie mury prezbiterium i naw. Po wojnie przystąpiono do dalszej realizacji inwestycji, którą sfinalizowano poświęceniem kościoła 2 listopada 1951 r. Uroczysta konsekracja odbyła się 17 czerwca 1961 roku. Wnętrze kościoła jest skromne, na uwagę zasługuje ogromny witraż w prezbiterium z przedstawieniem Matki Bożej, pod którym stoi ołtarz główny z przedstawieniem płaskorzeźbionej „Ostatniej Wieczerzy”. Zewnętrznie kościół ozdobiony jest neogotyckimi attykami. Na uwagę zasługuje również zdobiona bogatą dekoracją snycerską plebania z przylegającą do niej dawną kaplicą. Zabudowania pochodzą z 1900 r. Pierwotnie część z nich była starym sieleckim browarem. Dzisiejsza ulica Skautów, przy której stoją zabudowania, była wówczas ulicą Browarną. Przy ul. Skautów 2 stoi ciekawy trójkondygnacyjny budynek mieszkalny wykonany z czerwonej cegły elewacyjnej. Z kościoła udajemy się w kierunku ul. 3 Maja, by dojść do ul. Zamkowej i „Zamku Sieleckiego”. Historia najstarszego zabytku Sosnowca sięga średniowiecza, co potwierdzają badania archeologiczne. Pierwsza wzmianka zapisana o nim w Księdze Grodzkiej Krakowskiej pochodzi z roku 1430. Pierwotnie zamek zbudowany był na planie czworoboku z wewnętrznym kwadratowym dziedzińcem, na który prowadziła brama wjazdowa od strony wschodniego skrzydła, a całość otoczona była fosą. Obecnie po kilku wiekach eksploatacji i przebudowywaniu zamku przez licznych właścicieli pozostały tylko trzy skrzydła. Wschodnie skrzydło zostało rozebrane podczas ostatniej

Sosnowieckie Centrum Sztuki – Zamek Sielec.

przebudowy z drugiej połowy XIX wieku, kiedy właścicielem zamku został hrabia Andrzej Renard. Dzisiaj zamek tworzy zabudowa w układzie litery „U”. Obiekt jest jednopiętrowy i posiada sześć wieżyczek. W jednej z nich, gdzie znaleźć można marmurową tablicę inskrypcyjną z roku 1620, znajdowała się zamkowa kaplica. Ciekawe są również odsłonięte fragmenty polichromii z XVII wieku mające cechy renesansowe oraz sklepienia kolebkowe, krzyżowe przyziemia i piwnic. Obok zamku hrabia Renard założył rozległy park w stylu angielskim, którego pozostałością jest dzisiejszy sielecki park. W miejscu, gdzie dzisiaj stoją bloki mieszkalne rozlokowane były gospodarce zabudowania parkowe. Obecnie zamek jest własnością miasta, które prowadzi prace remontowo-konserwatorskie. Od roku 2002 działa tu Sosnowieckie Centrum Sztuki – Zamek Sielec.

Nieopodal zamku, w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, wybudowano tzw. Stadion Zimowy – kryte lodowisko z pełnowymiarową taflą lodową i widownią na ponad 2100 miejsc siedzących. Autorem projektu był architekt Zygmunt Fagas. W pobliżu znajduje się także miejskie letnie kąpielisko. Idąc dalej ulicą Zamkową, w stronę ul. Sieleckiej, pomiędzy nową zabudową mieszkalną i usługową zobaczymy ciekawe budynki mieszkalne (np. przy ul. Szkolnej 4 i Sieleckiej 8). Przy ul. Wawel, na narożu z ul. Glinianą, stoi interesujący budynek szkolny. Wybudowany w stylu neorenesansowym w latach 1922 – 1924 według projektu architekta Stanisława Dankowskiego, na planie litery „L” posiada charakterystyczną attykę.

Dalej, po lewej stronie ulicy Wawel, usytuowany jest kościół pw. św. Barbary i Matki Boskiej Królowej Polski. Pierwsze miejsca kultu religijnego mieszkańców tzw. Starego Sielca to kaplica w sieleckim zamku oraz kapliczka Matki Boskiej u zbiegu ul. Narutowicza i Korfantego. Kościół jest neogotycką, trójnawową budowlą na planie prostokąta z wysoką na 26 m wieżą ustawioną

Czarna Przemsza w Parku Sieleckim.

na osi wejścia głównego. Jego budowę rozpoczęto w 1906 r., a ukończono po I wojnie światowej. We wnętrzu na uwagę zasługuje ołtarz główny wykonany w 1926 r. przez firmę Dębowski z centralnie zawieszonym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, liczne figury świętych m.in. św. Antoniego, św. Franciszka z Asyżu, a także dekoracja malarska ścian świątyni wykonana przez Władysława Gawrona i Zygmunta Czecha.

Wracając ul. Wawel w kierunku Śródmieścia mijamy po drodze nowoczesny budynek Zespołu Szkół Muzycznych im. Jana Kiepury oddany do użytku w 1991 roku. Szkoła posiada własną salę koncertową wybudowaną w latach 2011 – 2013, obejmującą salę na 507 miejsc oraz salę kameralną na 167 miejsc siedzących.

Pomnik Orła Białego.

Skracając w prawo wejdziemy na teren sieleckiego parku, który mimo zimowej pory pozwala na przyjemny odpoczynek wśród licznych drzew i krzewów. Przez park malowniczo wije się koryto rzeki Czarnej Przemszy.

Idąc przez park w kierunku przystanku tramwajowego przy ul. 3 Maja po drodze miniemy jeszcze pomnik „Orla Białego” z 2005 roku, który stanął w miejscu pomnika Czynu Rewolucyjnego odsłoniętego w 1967 r.

Tekst i zdjęcia: Adam Lapski
Przewodnik turystyczny

Dom mieszkalny przy ul. Skautów.

Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP oraz kościół św. Barbary (obok).

Zdjęcia: UM Będzin

Rozmowa z Łukaszem Komoniewskim, prezydentem Będzina

– **Panie Prezydencie, co można zaliczyć do największych atutów Będzina? Czym Pana zdaniem wyróżnia się to miasto na tle innych w regionie?**

– Będzin jest miastem atrakcyjnym inwestycyjnie, którego historia od wielu dziesięcioleci nierozzerwalnie łączy się z gospodarką i przemysłem. Możliwości i warunki rozwoju miasta wynikają w dużym stopniu z położenia geograficznego, tempa przemian rynkowych i utrwalania nowego profilu gospodarczego. Do atutów miasta należy położenie we wschodniej części województwa śląskiego na terenie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i konurbacji katowickiej liczącej ponad 3,5 mln mieszkańców, co stanowi duży oraz bogaty rynek zbytu dla lokalnych producentów. Miasto charakteryzuje się niezwykle korzystnym położeniem względem głównych szlaków transportowych (drogowych i kolejowych) oraz międzynarodowego portu lotniczego Katowice – Pyrzowice, a także największego węzła komunikacyjnego w Polsce, jaki tworzy stolica województwa śląskiego razem z pozostałymi miastami

Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Najważniejszymi ciągami komunikacji kołowej, wiodącymi przez obszar Będzina, są droga krajowa nr 86 (Katowice – Warszawa) oraz droga krajowa nr 94 (Zgorzelec – Legnica – Wrocław – Będzin – Olkusz – Kraków), stanowiąca alternatywny szlak transportowy dla autostrady A4.

– **Czym miasto może przyciągnąć nowych, potencjalnych inwestorów i w jaki sposób zatrzymać obecnych?**

– Szansą dla rozwoju gospodarczego miasta jest konsekwentna polityka zorientowana na inwestorów i tworzenie dogodnych warunków dla biznesu. Czynnikiem wpływającym na atrakcyjność inwestycyjną miasta są wolne tereny inwestycyjne, dlatego niezwykle ważna jest determinacja władz do tworzenia lokalizacji dla potencjalnych działalności gospodarczych, poprzez proces uzbrajania niewykorzystanych terenów w infrastrukturę techniczną.

Będzin to niezwykle ciekawe miejsce do inwestowania, zamieszkania i wypoczynku – mówi Łukasz Komoniewski, prezydent miasta.

W ostatnim czasie wzrasta ruch inwestycyjny i zainteresowanie naszym miastem. Dla inwestorów szukających atrakcyjnych terenów przygotowaliśmy stronę internetową www.inwestycyjny.bedin.pl, gdzie można skorzystać z wyszukiwarki ofert inwestycyjnych Będzina.

Poza lokalnymi przedsiębiorstwami w Będzinie inwestują liczni zewnętrzni inwestorzy, tacy jak Ahold Polska Sp. z o.o., Black Red White S.A., Centrostal Będzin S.A., Kreisel Sp. z o.o., Prologis Park Będzin II, których przyciągnęła i przyciąga bogata oferta terenów inwestycyjnych. W październiku 2015 r. miasto sprzedało duży teren inwestycyjny o powierzchni 5 ha znajdujący się w dzielnicy Warpie, w południowo-wschodniej części miasta. Inwestor planuje wybudować na tym obszarze budynek magazynowo-produkcyjny

Zrewitalizowane Wzgórze Zamkowe, w sąsiedztwie Zamku w Będzinie, ze ścieżką dydaktyczną oraz zrekonstruowanymi półziemiankami.

z zapleczem socjalno-biurowym oraz infrastrukturą towarzyszącą. Sprzedaż tak dużej powierzchni inwestycyjnej to olbrzymi sukces, być może największy od kilkudziesięciu lat. Nie udało się to bez nieustępliwości i determinacji, które doprowadziły do zwycięskiego finału i pozyskania dla miasta takiego inwestora. Dzięki tym krokom mamy na terenie miasta przedsiębiorcę, który w dużym stopniu pomoże rozwiązać problem bezrobocia, bo kilkaset nowych miejsc pracy to potężny „zastrzyk” nie tylko dla będzinian, ale także dla osób z terenu całego Zagłębia pozostających bez zatrudnienia.

– Jakie miejsce w planach rozwojowych Będzina zajmuje transport publiczny? Co ważnego w tej dziedzinie wydarzyło się w mieście w ostatnim czasie i czy planowane są jakieś kolejne działania?

– Korzystne położenie Będzina na tle regionalnego systemu transportowego, a także względem głównych układów funkcjonalno-przestrzennych województwa śląskiego, warunkuje bardzo wysoki poziom dostępności komunikacyjnej miasta do najważniejszych ośrodków aglomeracji.

W szczególności należy zwrócić uwagę na wysoki stopień dostępności Będzina w transporcie kolejowym oraz publicznym transporcie zbiorowym, mierzony zarówno czasem dojazdu, jak również liczbą bezpośrednich połączeń.

Dobrze zorganizowany transport publiczny może zachęcić dużą część osób do rezygnacji z korzystania z samochodu osobowego w dojazdach do pracy, co rozwiązałoby problemy występujące w Będzinie, podobnie jak w większości miast naszego regionu, czyli zakorkowane ulice, brak miejsc parkingowych, zanieczyszczenie środowiska i wypadki drogowe. W kolejnych latach planujemy stworzenie w Będzinie centrum przesiadkowego, aby ułatwić mieszkańcom korzystanie z komunikacji publicznej. Będzin posiada teren przy ul. Kościuszki, który skupia w jednym miejscu dworce: kolejowy, autobusowy i PKS. Poza modernizacją peronów autobusowych powstaną tu miejsca parkingowe „park&ride” oraz poprawią się warunki dla bezpiecznego poruszania się pieszych i rowerzystów. Utworzenie centrum przesiadkowego w Będzinie powinno zachęcić mieszkańców Będzina do przesiadki do komunikacji publicznej.

– Co zmieni się w mieście w najbliższym czasie?

– Za nami kolejny rok, który obfitował w ciekawe przedsięwzięcia i inwestycje. W przyszłym roku kontynuowane będą prace remontowe i modernizacyjne budynków mieszkalnych i komunal-

Muzeum Zagłębia w Będzinie – Pałac Mieroszewskich i Zamek.

nych oraz modernizacje dróg i ulic. Planowane są także nowe obiekty. Na terenie miasta powstanie kilka ciekawych inwestycji sportowych i rekreacyjnych, m.in. wodny plac zabaw na Warpiu, pumtrack czyli rowerowy plac zabaw na Syberce czy bawialnia przy Ośrodku Sportu i Rekreacji. Jestem przekonany, że spodobają się one mieszkańcom, zwłaszcza młodszymi. Jeśli chodzi o szczegóły to wodny plac zabaw będzie zlokalizowany na Os. Warpie przy Strefie Aktywności Rodzinnej przy ul. 1 Maja i będzie niewątpliwie miejscem frajdy i zabawy dla całej rodziny. Urządzeniom wodnym towarzyszyć będzie zaplecze szatniowo-sanitarne, natryski otwarte oraz dodatkowe miejsca parkingowe. Cały obiekt będzie monitorowany i oświetlony nocą.

Bawialnia przy ul. Sportowej na terenie OSiR-u będzie pierwszą tego typu inwestycją w mieście. Na dwóch poziomach atrakcji czekać będzie na najmłodszych bezpieczna powierzchnia do zabawy z ciekawą aranżacją. Pumtrack przy ul. 9 Maja na Os. Syberka będzie innowacyjnym kompleksem i nowym miejscem aktywności ruchowej na mapie Będzina. Bezpieczny tor treningowy sprawi radość każdemu pasjonatowi dwóch kółek.

W tym roku planujemy także remont blisko 3 km dróg, remont i budowę ponad 2 km nowych chodników, budowę blisko 100 nowych miejsc

parkingowych, remonty przedszkoli i szkół, nowe nasadzenia drzew i rewitalizację Parku Rozkówka i Małpiego Gaju w ramach realizacji projektu „Zagłębiowski Park Linearny”.

– Jakie są plany działań w celu zatrzymania procesu zmniejszania się populacji Będzina? Jak miasto zamierza przyciągnąć nowych mieszkańców?

– Jednym z podstawowych czynników wpływających na atrakcyjność miasta do zamieszkania jest infrastruktura społeczna, a więc instytucje świadczące usługi dla ludności w zakresie kultury i sztuki, turystyki i rekreacji, oświaty, ochrony zdrowia oraz opieki społecznej. W Będzinie mieszczą się ciekawe instytucje kultury, takie jak Muzeum Zagłębia czy Teatr Dzieci Zagłębia im. J. Dormana, miasto posiada też dobrze rozwiniętą bazę dydaktyczno-oświatową wszystkich szczebli, za wyjątkiem szkolnictwa wyższego. Bardzo bogata jest oferta infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców w każdym wieku. Liczne nowoczesne place zabaw i 6 Stref Aktywności Rodzinnej, basen, lodowisko, skatepark, miasteczko ruchu drogowego to tylko niektóre z miejsc, gdzie aktywnie można spędzić czas w Będzinie. Dlatego jest to niezwykle ciekawe miejsce do zamieszkania i wypoczynku.

Rozmawiał Waldemar Kosior

Na terenie Będzina powstają nowe miejsca sportowe i rekreacyjne.

Tramwaje specjalne dobrze się spisały

Fot. Adrian Słagocki

Przy okazji wielkiej imprezy sylwestrowej w Katowicach oraz podczas styczniowych rozgrywek Mistrzostw Europy piłkarzy ręcznych w hali „Spodka”, zorganizowano specjalną komunikację tramwajową.

Sylwester pod „Spodkiem” był wielkim przedsięwzięciem masowym, wymagającym wysiłku logistycznego. Transmitowana przez telewizję impreza zgromadziła w rejonie plenerowej sceny kilkadziesiąt tysięcy ludzi. W związku z tym przedsięwzięciem konieczne były zmiany w organizacji komunikacji i wprowadzenie dodatkowych kursów tramwajów, które przywoziły widzów na miejsce, a także ułatwiły im powrót do domu po skończonej zabawie.

W styczniu w „Spodku” rozgrywano spotkania grupy „B” Mistrzostw Europy piłkarzy ręcznych. 15, 17 i 19 stycznia w związku z tym wydarzeniem na tory wyjechał bezpłatny tramwaj specjalny. Podobna idea sprawdziła się wcześniej doskonale – bezpłatna linia dowoziła do „Spodka” kibiców siatkarskiego mundialu, który trwał jesienią 2014 roku. Zabytkowa „eNka” była wówczas nie tylko skutecznym środkiem transportu, ale również jedną z atrakcji miasta. Także w tym roku przygotowano zabytkowy skład. Przejazdy nim były prawdziwą atrakcją dla kibiców z Islandii, Norwegii, Chorwacji czy Białorusi, którzy odwiedzili Katowice. Wszyscy chętnie nim podróżowali, a na pokładzie było wyjątkowo kolorowo i wesoło.

Fot. Marcin Białonda

Fot. Rafał Rusek / Pressfocus.pl

Fot. Rafał Rusek / Pressfocus.pl

Jak korzystać z karty ŚKUP

Od listopada ubiegłego roku można korzystać z biletów okresowych zapisanych na Śląskiej Karcie Usług Publicznych (ŚKUP). Bilety elektroniczne są nieco tańsze od swych papierowych odpowiedników, a dzięki zmianie formuły biletów z miesięcznych na 30-dniowe mogą one rozpoczynać ważność w dowolnym dniu miesiąca. Kartę ŚKUP można wyrobić w Punkcie Obsługi Klienta albo za pomocą strony www.kartaskup.pl. Karta dostępna jest w wariantach spersonalizowanym i „na okaziciela”. Pierwsza wydawana jest bezpłatnie, druga za zwrotną kaucją w wysokości 20 zł.

Jeżeli na karcie zapisany jest jeden bilet okresowy, korzystanie z karty jest bardzo proste. Wystarczy ją przyłożyć do dowolnego czytnika ŚKUP i powtarzać tę czynność przy każdym wsiadaniu do pojazdu. Przykładanie karty do czytnika jest bardzo ważne, bo bilet obowiązuje dopiero po każdorazowej rejestracji wejścia do tramwaju albo autobusu. Czytniki znajdują się przy wszystkich drzwiach w pojeździe.

Przykładając kartę do czytnika również przy każdym wysiadaniu, można otrzymać dodatkowe korzyści. Jeżeli przez cały okres ważności biletu wyjście zostało zarejestrowane w 95% przypadków, to kupując nowy bilet okresowy (po zakończeniu ważności poprzedniego i na okres nie dłuższy niż poprzedni bilet) pasażer otrzyma 5% zniżki. Skorzystanie z tego rabatu jest dobrowolne i obowiązuje przy kolejnym zakupie. Jest to korzystne w sytuacji, gdy po wykorzystaniu biletu 30-dniowego pasażer kupuje na przykład bilet 24-godzinny. Ze zniżki można skorzystać od razu albo dopiero przy zakupie kolejnego biletu 30-dniowego.

Jeżeli na karcie zostało zapisanych więcej biletów, ale przynajmniej dla jednego z nich określono przy zakupie okres ważności, również wystarczy zwykle przyłożenie karty do czytnika.

Podobnie w sytuacji, gdy pasażer chce aktywować bilet o najdłuższym okresie ważności spośród posiadanych na karcie. System jest bowiem zaprogramowany tak, by w pierwszej kolejności aktywować bilet dający możliwość podróżowania przez najdłuższy czas.

Jeżeli na karcie zapisanych jest więcej biletów okresowych, których okres ważności rozpoczyna się od pierwszego skasowania, a pasażer chce wybrać inny niż ten o najdłuższym okresie ważności należy wskazać, który bilet zostanie aktywowany.

Aktywowanie biletu wybranego spośród zapisanych na karcie odbywa się w opisany poniżej sposób.

- W celu aktywacji jednego z zapisanych na karcie biletów należy w pierwszej kolejności nacisnąć lewy dolny przycisk i przyłożyć kartę (przyłożenie karty bez wcześniejszego naciśnięcia ww. przycisku spowoduje aktywację biletu o najdłuższym okresie ważności). Wyświetli się ekran przeglądu biletów.
- Lewy górny przycisk służy do przeglądu kolejnych biletów na karcie.
- Przy wybranym bilecie należy nacisnąć lewy dolny przycisk. Wtedy przy hasłach „wybrano” i „ilość” pojawi się cyfra 1.
- Wybór należy zatwierdzić prawym górnym przyciskiem i jeszcze raz przyłożyć kartę.

Powyższej operacji można dokonać wyłącznie w „płaskich” czytnikach znajdujących się przy drugich i kolejnych drzwiach w pojeździe. Czytnik dualny (znajdujący się przy pierwszych drzwiach) służy do kasowania biletów papierowych oraz obsługi karty ŚKUP w modelu „check-in-check-out” (rejestracja wejścia i wyjścia z pojazdu). Na czytniku dualnym nie można dokonać wyboru biletu spośród większej liczby zakodowanych na karcie biletów okresowych. Jeśli pasażer ma zakodowaną na karcie większą liczbę nieaktywnych biletów okresowych, spośród których chce dokonać wyboru tego, który ma zostać aktywowany, czynności tej można dokonać na pozostałych czytnikach znajdujących się w pojeździe.

Dane pozyskane z przykładania karty posłużą również do lepszego dopasowania oferty do rzeczywistych potrzeb. Nie ma obaw, że w systemie będą zapisywane informacje o przejazdach poszczególnych użytkowników kart, ponieważ zbierane będą wyłącznie dane ilościowe.

Od 11 stycznia br. kartą ŚKUP można płacić za przejazdy jednorazowe. Wystarczy doładować konto karty wybraną kwotą, a po wejściu do pojazdu przyłożyć ją do czytnika. Pasażerowie mają do wyboru dwie taryfy – odległościową i strefowo-czasową (taką jak w przypadku biletów papierowych).

Taryfa odległościowa jest taryfą domyślną. Aby zapłacić za bilet odległościowy, wystarczy przyłożyć kartę do czytnika, system ściągnie kwotę odpowiadającą cenie biletu do końca trasy. Przy wysiadaniu ponownie należy przyłożyć kartę do czytnika, a system odda niewykorzystaną kwotę. W tej taryfie opłaty pobierane są w zależności od pokonanej odległości. Najtańszy przejazd (do 1 km) kosztuje 2,2 zł (1,1 zł bilet ulgowy), a za przejazd odcinka 2-kilometrowego należy zapłacić 2,80 zł (1,40 zł bilet ulgowy). Ceny te są niższe od obecnie najtańszych biletów strefowo-czasowych. Elektroniczna taryfa strefowo-czasowa działa według takich samych zasad jak obecnie dostępne bilety papierowe. Dostępne są trzy rodzaje biletów (na jedno, dwa lub trzy i więcej miast), które są także biletami czasowymi (15, 30 oraz 60 minut). Co istotne, wszystkie elektroniczne bilety strefowo-czasowe są tańsze od swoich papierowych odpowiedników. Ich koszt wynosi odpowiednio: 3,10 zł (1,55 zł bilet ulgowy), 3,70 zł (1,85 zł bilet ulgowy), 4,60 zł (2,30 zł bilet ulgowy).

JAK KUPIĆ BILET krótkookresowy?

TARYFA ODLEGŁOŚCIOWA – odpowiednia suma pobierana jest bezpośrednio z elektronicznej portmonetki na koncie karty. Ważne! Aby zapłacić za faktycznie przejechany odcinek, należy przyłożyć kartę także przy wysiadaniu z pojazdu. Po przyłożeniu karty przy wejściu do pojazdu, system pobiera kwotę odpowiadającą cenie biletu do końca danej trasy, niewykorzystana kwota oddawana jest na konto karty po przyłożeniu karty przy wysiadaniu. Po pierwszym przyłożeniu karty, czytnik pokazuje nazwę ostatniego przystanku, do którego można dojechać. W przypadku kwoty w e-portmonetce niższej niż 4,80 zł (maksymalna opłata w taryfie odległościowej) zostanie wskazany przystanek, do którego pasażer może dojechać z posiadaną kwotą.

Bilety ULGOWE w taryfie odległościowej – jeśli na karcie została zakodowana przysługująca ulga, system automatycznie pobierał będzie opłatę odpowiadającą cenie biletu ulgowego. Jeżeli ulga nie jest zakodowana, PRZED przyłożeniem karty, na czytniku należy wybrać odpowiednią opcję.

(na podstawie www.kartaskup.pl)

JAK ZAPŁAĆ KARTĄ ŚKUP ZA PRZEJAZD

Masz zapisany na karcie bilet okresowy?
Przyłóż kartę do kasownika przy WEJŚCIU i wyjściu. Okresowy bilet elektroniczny jest ważny tylko wówczas, gdy przy wejściu karta zostanie przyłożona do czytnika. Prawidłowy odczyt karty urządzenie zasygnalizuje sygnałem dźwiękowym i zapaleniem zielonej diody. Dodatkowo przykładanie karty przy WYJŚCIU pozwoli Ci kupić kolejny bilet z PROMOCJĄ. Przykładaj dwa razy i oszczędzaj!

KZK GOP

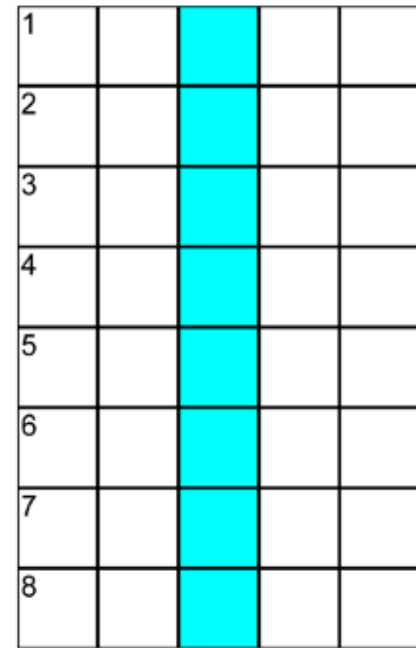
PROGRAM REGIONALNY
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego – realizujemy to razem z Unią Europejską

Unia Europejska
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego – realizujemy to razem z Unią Europejską

Logogryf dla dzieci

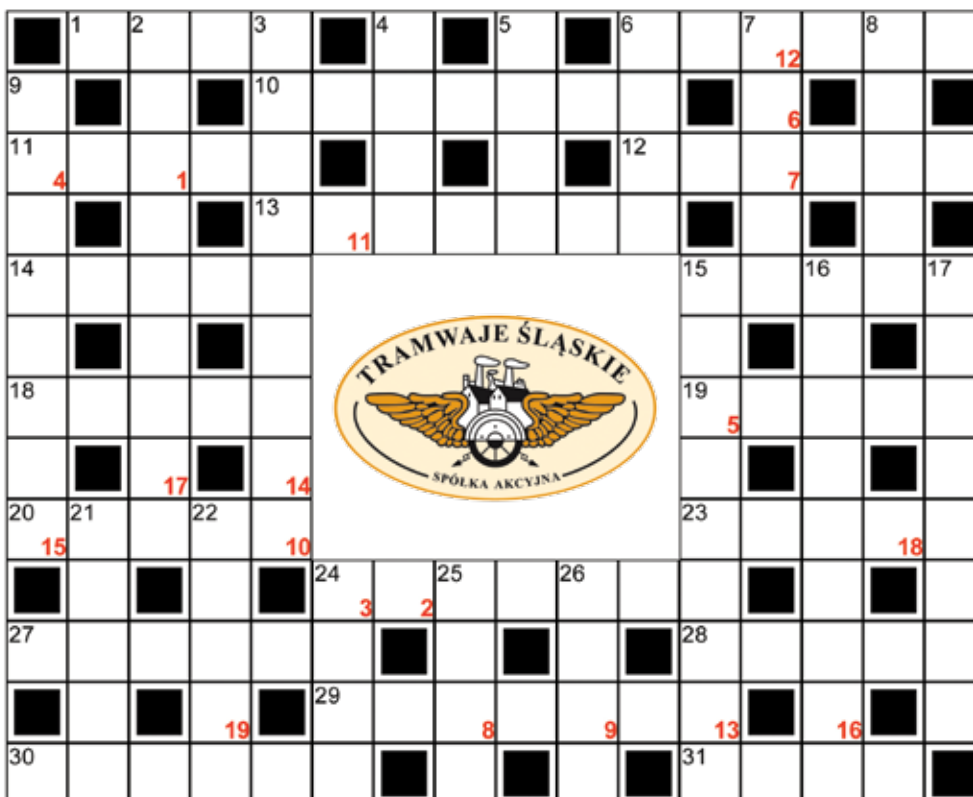

Litery w kolorowej kolumnie utworzą rozwiązanie

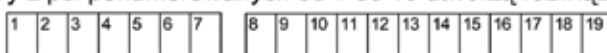

Wśród najmłodszych czytelników, którzy nadesłał prawidłowe rozwiązania do 15 stycznia na adres wydawcy rozlosujemy maskotkę ufundowaną przez Tramwaje Śląskie S.A. W tym miesiącu nagrodę wylosowała Elżbieta Winter z Katowic. Gratulujemy!

Krzyżówka

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 19 utworzą rozwiązanie.

POZIOMO:

- 1) strój pianisty.
- 6) między latem a zimą.
- 10) pozycja w formularzu.
- 11) barwna - na niebie.
- 12) dłuugi pies.
- 13) np. Śniardwy.
- 14) waga towaru bez opakowania.
- 15) wrzawa, zgiełk.
- 18) Janusz Gajos.
- 19) korner na boisku.
- 20) ryba morska z Bałtyku.
- 23) tłuszcz do sałatek.
- 24) odwrotność pozytywu.
- 27) na nogach nurka.
- 28) pracuje z akwalungiem.
- 29) buty dla минера.
- 30) buraczki z chrzanem.
- 31) mieszkaniec np. Libii.

PIONOWO:

- 2) deklamuje wiersz.
- 3) pejzaż.
- 4) harcerski - pod gołym niebem.
- 5) zboże na chleb.
- 6) kukułcze - podrzucane.
- 7) mała kwota.
- 8) śmietanka towarzyska.
- 9) wzorzec, przeciętny model.
- 15) tam zaopatruje się kupiec.
- 16) tańczy na lodzie.
- 17) zdolność do czegoś.
- 21) łapanie żywca zwierzyny.
- 22) gruczoł mlekowy.
- 24) dawny polskie auto dostawcze.
- 25) fajtłapa.
- 26) jarmark.

Wśród czytelników, którzy nadesłał prawidłowe rozwiązania do 15 lutego na adres wydawcy rozlosujemy nagrody w postaci biletu miesięcznego KZK GOP. W tym miesiącu bilet miesięczny wylosowała Henryka Fusiek z Bytomia. Gratulujemy!

Adres redakcji: Agencja Mediów Lokalnych mediaL, ul. Katowicka 105, 41-500 Chorzów. Rozwiązania można przysyłać pocztą tradycyjną, pocztą elektroniczną (na adres: biuro@agencjamedial.pl) lub dostarczać je osobiście.
Uwaga: oprócz adresu nadawcy należy podać numer telefonu kontaktowego.